

Δραστηριότητες για το Ναζισμό και το Φασισμό από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ).¹

Βιβλιογραφία:

- F.-G. Dreyfus, Roland Marx, Raymond Poidevin, Γενική Ιστορία της Ευρώπης, Τόμος ΣΤ': Η Ευρώπη από το 1848 μέχρι σήμερα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1985.
 - Κεφάλαιο IV, "Η άνοδος των φασιστικών ολοκληρωτισμών, σ. 115-140.
 - Κεφάλαιο V, "Οι ενδοευρωπαϊκές σχέσεις και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος", σ. 141-163.
- Serge Bernstein, Pierre Milza, Ιστορία της Ευρώπης, τόμος 3ος: Διάσπαση και ανοικοδόμηση της Ευρώπης, 1919 έως σήμερα, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997.
 - Κεφάλαιο 3, "Δημοκρατίες και δικτατορίες μπροστά στην κρίση", σ. 63-97 και σελίδες 55 - 59, 117 - 124
- Eric Hobsbawm, Η εποχή των άκρων. Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1995.
 - Κεφάλαιο IV, "Η πτώση του φιλελευθερισμού", σ. 145-185.

Αφού διαβάσετε τα προηγούμενα κεφάλαια από τα τρία πιο πάνω βιβλία να προσπαθήσετε να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Φανταστείτε ότι εργάζεστε για τη σύνταξη ενός εγκυκλοπαιδικού λεξικού. Έχετε περιθώριο 1000 λέξεων προκειμένου να γράψετε το λήμμα "φασισμός". Προσπαθήστε να δώσετε τη δική σας απάντηση στα ακόλουθα ερωτήματα:
 - Ποια είναι τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της φασιστικής ιδεολογίας;
 - Ποιοι είναι οι παράγοντες που επέτρεψαν την ανάδυση των φασιστικών καθεστώτων στη μεσοπολεμική Ευρώπη;
 - Ποια κριτική θα ασκούσατε στη φασιστική ιδεολογία;
- Προσπαθήστε να σκιαγραφήσετε το κοινωνικό και ψυχολογικό πορτρέτο ενός Γερμανού οπαδού του Χίτλερ ή ενός Ιταλού οπαδού του Μουσολίνι στη δεκαετία του 1930.
- Αν σκιτσάρετε ή ζωγραφίζετε, επιχειρήστε ένα εικαστικό πορτρέτο του ίδιου οπαδού.

¹ Το αυγό του Φιδιού: Ο Ναζισμός και ο Φασισμός στην Ευρώπη. Πηγή: <http://www.ekebi.gr/Fakeloi/fascism/main.htm>

- Συμφωνείτε με τη άποψη ότι ο χιτλερικός ολοκληρωτισμός που κυριάρχησε στη Γερμανία είχε την αιτία του στα "μύχια της γερμανικής ψυχής";
- Να εντοπίσετε και να συγκρίνετε τις απόπειρες ορισμού του φασισμού από τους συγγραφείς των τριών βιβλίων. Συμπίπτουν απόλυτα οι ορισμοί τους; Αν όχι, σε ποιους, ενδεχομένως, παράγοντες οφείλεται η απόκλιση;
- Το φασιστικό καθεστώς της Ιταλίας και το ναζιστικό καθεστώς της Γερμανίας ήταν συγγενές αυταρχικές δικτατορίες που στηρίζονταν αποκλειστικά στη βία, στον εξανδραποδισμό και στην καταπίεση;
- Αληθεύει, κατά τη γνώμη σας, η άποψη ότι σε τελευταία ανάλυση φασιστικά καθεστώτα στη μεσοπολεμική Ευρώπη εγκαθιδρύθηκαν μόνο στη Γερμανία και στην Ιταλία;
- Ο Ε. Hobsbawm υποστηρίζει στο βιβλίο του (σ. 188, 229) ότι η αντίσταση στο φασισμό μπορεί να θεωρηθεί ως σύγκρουση ανάμεσα στους απογόνους του Διαφωτισμού και των μεγάλων επαναστάσεων (αμερικανική, γαλλική, ρωσική) και στους αντιπάλους τους.
 - Τι εννοεί με αυτόν τον ισχυρισμό;
 - Συμπίπτει αυτή η ανάλυση με τη θεώρηση του φασισμού όπως παρουσιάζεται στις σελίδες των Dreyfus κλπ.
 - Και ειδικά στο υποκεφάλαιο "Αναθεώρηση της Ευρωπαϊκής Ιδέας" (σ. 139-140);
- Η περίοδος του Μεσοπολέμου είναι μια περίοδος έντονης ιδεολογικής πολεμικής. Να επιχειρήσετε σε λίγες γραμμές να καταγράψετε συστηματοποιημένα και περιληπτικά την αντιπαράθεση μεταξύ των τριών μεγάλων ιδεολογικών ρευμάτων της εποχής.
- Ο Χίτλερ ονόμασε το κόμμα που ίδρυσε το 1919 "Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα". Πώς ερμηνεύετε αυτόν τον παράδοξο και αντιφατικό τίτλο;
- Πώς συνδέονται ο α' Παγκόσμιος Πόλεμος και η οικονομική κρίση του 1929 με την ανάδυση του φασισμού στην Ευρώπη;
- Ποιες διαφορές και ποιες ομοιότητες παρατηρείτε ανάμεσα στον ιταλικό φασισμό και στο γερμανικό εθνικοσοσιαλισμό;
- Παρατηρούνται ομοιότητες στις γενικότερες ιστορικές συνθήκες που επέτρεψαν την ανάδυση του φασισμού στην Ιταλία και του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία;

- Ποιες κοινωνικές τάξεις και για ποιους λόγους σαγηνεύτηκαν από τη φασιστική και ναζιστική ιδεολογία στην Ιταλία και στη Γερμανία;
- Ο επεκτατισμός που χαρακτηρίζει την εξωτερική πολιτική των φασιστικών καθεστώτων είναι ένα γεγονός συγκυριακό και τυχαίο ή σχετίζεται με την ίδια την ιδεολογία αυτών των καθεστώτων, καθώς και την κοινωνική και οικονομική τους συγκρότηση;
- Ποια είναι, κατά τον Hobsbawm, η ουσιαστικότερη διαφορά ανάμεσα στο φασισμό και στην παραδοσιακή μη φασιστική Ευρωπαϊκή Δεξιά; Συμφωνούν μαζί του, κατά τη γνώμη σας, οι Berstein, Milza;
- Πώς εξηγεί ο Hobsbawm το κύμα ξενοφοβίας, ρατσισμού και αντισημιτισμού που αναδύθηκε στην Ευρώπη στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα;
- Κατά τη γνώμη σας, φασισμός και εθνικισμός είναι έννοιες ταυτόσημες;
- "Οι φασίστες ήταν οι επαναστάτες της αντεπανάστασης":
 - Ερμηνεύστε αυτόν τον αφορισμό του Hobsbawm.
 - Πιστεύετε ότι τον αφορισμό αυτόν θα τον προσυπέγραφαν και οι συγγραφείς των δύο άλλων βιβλίων που διαβάσατε;
- G. Orwell γράφει το μυθιστόρημα "1984" τρία χρόνια μετά την κατάρρευση του φασισμού στην Ευρώπη. Να διαβάσετε το μυθιστόρημα και να επισημάνετε θέματα της φασιστικής ιδεολογίας που είναι παρόντα στο απαισιόδοξο μυθιστορηματικό μέλλον που οραματίζεται ο Βρετανός συγγραφέας.
- Το μυθιστόρημα του αυστριακού συγγραφέα R. Musil "Ο νεαρός Τέρλες", γραμμένο το 1906, θεωρήθηκε προφητικό βιβλίο, καθώς μοιάζει να περιγράφει 30 χρόνια πριν την εμφάνισή της τη ναζιστική δικτατορία. Να διαβάσετε το μυθιστόρημα και να επισημάνετε τα στοιχεία που δικαιολογούν τον "προφητικό" του χαρακτήρα.